

VAN DE REDACTIE.....

Jullie hebben het derde nummer van 'Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert' in handen. Veel leesgenot gewenst. Bij deze gelegenheid wat informatie aangaande onze verdere werking.

Vrijdag 3 november 1995 wordt het lees-kijkboek 'Bijdrage tot de politieke en sociale geschiedenis van Haaltert, 1830-1976' voorgesteld door journalist en wereldreiziger Paul Gijssels. De voorintekenaars ontvangen nog verdere gegevens. Er liggen nog een beperkt aantal exemplaren in de boekhandel (zie verder in dit boekje).

Het dorpsbeeld van Heldergem onderging enkele dagen geleden een lichte wijziging naar aanleiding van het komende feestjaar 'Heldergem 900 jaar'. Inderdaad, fraaie borden maken ons diets dat wij er in 1996 iets mooi's willen van maken, weliswaar met de hulp van velen.

Er wordt hard gewerk aan de voorbereiding van de tentoonstelling 'Heldergem vroeger en nu', het boek 'Bijdrage tot de geschiedenis van Heldergem' krijgt vorm en de bewerkte 'Burgerlijke stand' is praktisch klaar.

Over dit alles bezorgen wij ten gepaste tijde meer gegevens, maar toch willen wij nu reeds onze oprechte dank betuigen aan de vele personen, verenigingen, instellingen, firma's en gemeentebestuur voor hun gewaardeerde medewerking en sympathie.

Wij doen ons best om, zoals het honderd jaar geleden zou neergepend worden *'het feest te doen lukken, zodat het nooit uit het geheugen der Heldergeren zal uitgewist worden'*.

Namens het bestuur van de Heemkundige Kring.

**EEN MERKWAARDIGE STAAT VAN GOED
GEMAAKT ANNO 1646 BIJ HET OVERLIJDEN
VAN MAEYKEN OOGHE, ECHT. VAN MICHIEL
SCHERELINCK**

(vervolg van blz. 7, nr. 2, 1995)

Bijlage II

Staet ende inventaris van goede die mits desen maectt (1a) ende overgheeft Michiel Scherelinck achter blevene weduwnaer van Maeyken Ooghe overleden den 1sten meerte 1646, voor meier ende schepenen vande prochie van Denderhoutem, op alle behoorlijke protestatiën (als) gecostumeert (1b), van wat ghebleven (is in) dese naervolghende huuse (1c).

Voor de tekst in de rand, zie onder (2).

EERSTE ENDE ALVOREN DE MEUBELE GOEDINGHEN TEN STERFHUYSE
BEVONDEN.

Item een huys (3) daer de overledene vuyt (4) gestorven es, ghepresen op IX pond III schellingen III groten Vlaamsch (zie 2c).

Item twee ketels (5) die gheestimeert ende ghepresen (werden) VIII sch gr VI.

Item noch een schurken (6) ghepresen op II Lb X sch gr VI.

Item noch een ijseren pot ende die ghepresen (werd) III sch groten VI.

Item noch.... (7).

Item noch een partije eerdewerck (8) die ghepresen (werd) op III sch gr VI.

Item noch een kiste met (9) een schapraet ende die ghepresen (werd) X sch gr VI.

Item noch een ghetauwe (10) met de moelle (11) die ghepresen (werden) op I Lb III sch III gr VI.

Item noch vier droelsargiën (12) die ghepresen (werden) op VI sch VIII gr VI.

Item noch een vleeschtanne (13) met de schuive (14) ende een spinneye (15) ende ... ende die ghepresen (werden) VI sch III gr VI.

Item noch een dranck hemer (16) met een schotel die ghepresen (werden) II sch II gr VI.

Item noch een bootervat (17) dat (werd) ghepresen VI sch III gr VI.

Item noch een bruijn coebeeste (18) ende die (werd) ghepresen op VI Lb gr VI.

Item noch drij vaten coorens (19) ende drij vaeten gerste (19) die (werden) ghepresen op I Lb gr VI.

Item noch ontrent (20) een hondert en half hoppe staecken (21) die ghepresen (werden) op I Lb X sch gr VI.

HIERNAER (22) VOLGHEN DE GRAENEN TEN STERFHUIJSE BEVONDEN (en het land dat) JEGENWOORDICH (23) BESAEYT STAET.

Item een half bunder (25) coren ende terreven (26) ende (werd) ghepresen op VIII Lb gr VI.

Item noch twee stenen (27) gheswingelt vlas ende (werd) ghepresen VI sch III gr VI.

Item noch een partije groen vlas (28) met de groene boonen ende groene erten (29) die ghepresen (werd) op II Lb XIII sch VIII gr VI.

Item noch vier voeren mes inden hof ligghende (31) die ghepresen werd op I Lb gr VI.

Item noch twee braken ende eenen riek die ghepresen (werd)....

Item noch een hondert ...VIII sch gr VI.

Item noch voor den bessem (32) VI sch VIII gr VI.

HIERNAER VOLGHT DEN ERFGROND TEN STERFHUYSE BEVONDEN, EERST (33)

Inden eersten een half dachwant schoof(land) op het Meynaertsvelt (33). Hieraf es de weergaende helft gekocht goet int staende hauwelijck 50 roeden. Wel verstaende het conquest licht op de noort sijde (34).

Item noch XXXV roeden en half op het Neervelt (33), groot 35 roeden.

Item noch een stuck lants ghelegen op het Neervelt (33), groot 23 roeden.

Item noch een stuck lants op het Vondelvelt (33) groot 35 roeden 16 voeten.

Item noch een behuijsde stede (35) ghelegen ten Daele (33) groot 39 roeden 4 voeten.

Somme tsamen van tvoordeel (36) bedraecht de somme van 37 Lb 19 sch 6 gr VI.

Welcken voornoemden staet van goede overleyt (37) hebbende en bevonden de cleene voordeel ende middel, soo hebben de voocgden metten auder (38) aenghegaen dit contract van houdenisse (39) te weten dat hij houder (38) belooft sijne weesen te onderhouden van saet ende dranck, sieck ende ghesont, te bruyloft ende te leycke, thouden geene sonder hueren cost (40), ende dat tot dat elcke weese sal hebben den ouderdom van achttien jaeren (41) alswanneer hij sal ghehouden wesen aen henlieden (42) te gheven elck (43) een bruyloft tot X gulden ghelt ende bewijsen hun moederlijck goet (44). Daervoor hij houder sal profyteren ten

eeuwighen daeghe alle de meubilaire goederen, soo van huysse, catheylen (45), kleederen als andersins hiervoren vuytghetrocken (46), geen vuytgesteken (47) nocte ghereforneirt (48), metschaert die selve houder toeghelaeten (is) de ... ende usufruit (49) van de voorseyde erfgronden tot elcx respectieven ouderdom (50). Welcke voornoemde houdenisse (51) wij schepenen naergenoempt (52) als oppervoochden (53) agreëren ende approberen, deselve houdenisse bij desen alles omme beter ghedaen dan ghelaeten (54), ende hebben de voochden ghedaen inde handen vande meyer (55) dan behoerlijcken eedt van voochdijschap. Actum int college X Juli 1646, mij toirkonden (56) als Greffier. H. Van de Poele 1646.

- 1a) Het lijkt erop dat deze Staat van Goed werd gemaakt door een nog onervaren klerkgriffier van de schepenbank van Denderhoutem en door deze werd voorgelegd aan griffier Van de Poele van de baljuw van het Land van Rotselaar te Haaltert, die als vertegenwoordiger van het hoogste gezag alle ondergeschikte bestuursorganen moest controleren. Griffier Van de Poele bracht heel wat verbeteringen aan, ook om zijn ondergeschikte te leren hoe het moest.
- 1b) "Protestatiën als ghecostumeert" is een formule die betekent dat alle ter zake dienende gebruiken werden in acht genomen; met deze formule beveiligden de schepenen zich tegen iedere reclamatie van de hogere overheid, want zij, schepenen, waren de behoeders van de plaatselijke "costumen", zoals de hogere overheid de garant was van 's lands wetten.
- 2) Hier volgt het in de aanhef ontbrekende gedeelte, dat door de Haaltertse griffier Van de Poele eigenhandig in de rand werd bijgevoegd :

Jasper Scherelinck oud XXII jaeren, Tabbe(a) Scherelinck oud XXI jaeren, Josi(b) Scherelinck out XIX jaeren, Jan Scherelinck out XVII jaeren, Adriaan Scherelinck out XI jaeren ende Gillis Scherelinck out IX jaeren, al saemen weesen ghebleven naer den overlijden van wijlen Maeyken Ooghe, die over leet den 1en meerte 1646, danof(c) voochden gecreëert Gillis Ooghe over de moederlijke sijde ende Cornelis Vanden Neste over de vaderlijke sijde; ghepresen(d) bij Jan Vernailen ende Gies(e) Mooke bij wel weten van voocht.

- a) Van het echtpaar Michiel Scherelinck-Ooghe werden te Denderhoutem acht kinderen gedoopt. De enige die als "Tanne" in aanmerking komt is Anna Scherelinck, gedoopt 23.11.1622. Uit de opsomming moet anderzijds blijken dat twee van de acht kinderen overleden waren, nl. Adriana, geb. 6.1.1628 en Gillis, geb. 28.3.1630.
- b) De roepnaam "Josi" is mij niet bekend; het enige kind dat hiervoor in aanmerking komt is Justus Scherelinck, gedoopt 23.2.1625; zijn peter was Justus Kieckens, zijn meter Katarina Ooghe; de roepnaam van Justus was Joost, zoals Joos deze was van Judocus.
- c) danof = waarvan
- d) ghepresen = geschat. De schattingen werden meestal toevertrouwd aan twee beëdigde stielmannen, handelend in de aanwezigheid van de houderigge (de overlevende echtgenoot) en de voogden. De prijzen worden hier uitgedrukt in

"Vlaamse groten": 1 pond (350 gr. zilverlegering) ervan was gelijk aan 20 schellingen, en 1 schelling gelijk aan 12 groten. Dit systeem was nog tot onlangs in zwang in het Verenigd Koninkrijk met zijn pound, shilling en penny of pence - nu hebben ze aldaar eveneens het tiendelig muntstelsel: 1 pound = 10 shilling = 100 pennies. De Vlaamse groten vinden wij anderzijds terug, uitdrukkelijk zelfs, in de kleinste Oostenrijkse rekeneenheid, de "Groschen", het honderdste deel van een Oostenrijkse schilling. Heden hebben deze munten de waarde van resp. 0,5 en 0,3 BF.

Tijdens de late Middeleeuwen was de Vlaamse groten een prestigieus zilveren muntstuk. Toen Michiel Scherelinck in 1646 zijn Staat van Goed overgaf, was de groten echter ingevolge de snel op elkaar volgende devaluaties reeds voor meer dan de helft in gewicht en in zilverwaarde afgefallen; hij bevatte nog slechts 0,25 gr. zuiver zilver en geleek uiterlijk op ons huidig Belgisch frankstukje. Op veilingen varieert zijn waarde heden ten dage tussen de 3.000 en de 5.000 BF.

Het berekenen van de koopkracht van de Vlaamse groten op een gegeven moment is, zoals voor alle oude munten, een hazardeuze onderneming; er zijn daarover dikke boeken geschreven. De beste methode bestaat erin, uit een Staat van Goed enkele zaken te kiezen waarvan men de waarde in onze huidige munt kan schatten. Men beschikt dan over een standaard om de andere waarden enigszins te kunnen omzetten in Belgische franken. Het nadeel is dat wij zodoende alle sommen herleiden tot een door ons bepaalde subjectieve waarde en dat de uitslag niets zegt over het "fortuin" van onze voorouders. Dit laatste was, zoals nu, een relatief begrip en kan slechts berekend worden door vergelijking van diverse Staten van Goed opgemaakt in dezelfde periode.

De waarden zijn hier weergegeven met hun afkortingen Lb (van libra = pond), sch en gr Vl.

In 1646 betaalde men niet meer in "groten Vlaams": deze laatste was nog slechts rekeneenheid, ongeveer gelijk nu de Europese ecu - om op de markt een koe te gaan kopen die, zoals wij verder zullen zien, 6 groten Vlaams kostte, zou de boer zich hebben moeten laden met 6 x 240 ofte 1.440 muntjes, hetzij 3 kg muntjes, bevattende 380 gram zuiver zilver. Er werd betaald in "geld", i.a.w. in "courant geldende en door de overheid te dien einde toegelaten munten", en die waren even talrijk als de sterren aan de hemel, want alle Europese grote en kleine vorsten wensten hun beeldenaar of hun wapen op de munten die zij alleen gerechtigd waren te slaan; daarenboven vonden zij van de weeromstuit nieuwe munten uit. En haast al deze munten waren bij ons gangbaar, tegen de waarde van hun gewicht in zilver of goud. Er werd dan ook heel wat gesjoemeld.

- e) De voornaam is moeilijk leesbaar. Waarschijnlijk een G gevolgd door een i en een s; Gies was de roepnaam van Gillis.
- 3) Item = daarenboven; hiermede werd iedere post ingeleid. Een huis was toentertijd een roerend goed (zie hierover de Inleiding).

- 4) Het voorzetsel "uit" werd tot in de 17e eeuw voorafgegaan door een v en in dit specifiek geval door "vo", een litteken van het dialect van de griffier. Spreek "uit" op zijn Haaltert uit en je bent er.
- 5) Waarschijnlijk "ijzeren ketels"; zie trouwens de waarde van het volgende item, daarenboven ingeleid door het bijwoordje "noch" = nog.
- 6) Hier wordt een "schuurken" bedoeld. Let er op hoe het "schuurken" hier door griffier Van de Poele werd ingeschoven tussen de ketels en de pot. Gij ziet het zo voor uw ogen gebeuren: de Denderhoutemse klerk-griffier staat naast Van de Poele, zijn meerdere, en deze vraagt met passende gestrengheid, want er was reeds een uitbrander voorafgegaan in verband met de onvolledige inleiding: "En de schuur ? Heeft Michiel Scherelinck geen schuur ?" Het was trouwens de normaalste zaak van de wereld, ook voor een onderlegd griffier, alle items van één en hetzelfde kapittel door elkaar te haspelen. Als het er maar in stond, in het voorgeschreven kapittel en... met de geprijsde waarde, want daaruit haalde de voltallige hiërarchie haar "officiegeld".
- 7) Wat hier moest volgen zullen wij nooit te weten komen. Waarschijnlijk bleef de klerk van Denderhoutem het antwoord schuldig op de immer meer verontwaardigde vragen van zijn chef te Haaltert.
- 8) Kannen en kruiken waren inderdaad, op zijn best, in gebakken kleiaarde; gebakken en geglazuurd aardewerk was al een luxe, laat staan koperen, tinnen en glazen voorwerpen. Wij zijn in 1646, twee jaar vooraleer het Verdrag van Munster of van Westfalen een einde zou maken aan honderd jaar godsdienstoorlogen die niet het minst over onze gewesten meerdere keren als een storm waren heengeraasd.
- 9) Hier moet natuurlijk "en" staan. Maar zo schreef men toen.
- 10) ghetauwe = weefgetouw. Zeer belangrijk ! Alhoewel kleine landbouwers meestal een weefgetouw in huis hadden, krijgen wij door dit item een aanwijzing nopens het beroep en de status van Michiel Scherelinck. Hij was geen landarbeider maar een kleine landbouwer-wever, meer bepaald een linnenwever zoals veel kleine landbouwers sinds vele eeuwen in het Land van Aalst en het Pajottenland - terloops weze vermeld dat de Gentenaars, de Brusselaars van toen, zich altijd tegen de wolbewerking buiten hun muren hebben verzet, zoals in 1393 toen zij Aalst platbrandden.
- 11) Deze term kan ik voorlopig niet thuis brengen. Zo te zien lijkt het een onderdeel van het weefgetouw maar, zoals reeds onderstreept, dierven griffiers soms zeer uiteenlopende voorwerpen samen vermelden. Misschien wordt hier een "trog" of "kneebak" bedoeld, die in het Haaltert dialect nog altijd een "moelje" wordt genoemd. Waaruit wij dan zouden moeten besluiten dat de overledene Maeyken Ooghe zelf het "dagelijks brood" bakte. Op het eerste gezicht gans normaal, voor die tijd. Er dient evenwel bedacht dat ieder dorp toen reeds een of meer bakkers telde; deze woonden echter meestal op de "Plaats" of in een volkrijk gehucht en wij zullen zien dat dit niet het geval was voor het gezin van Michiel Scherelinck.
- 12) Het gezin dekde dus de bedden met dekens, althans tijdens de winter. Deze werden ongetwijfeld door vader Michiel geweven van "den drol", d.i. de afval van het

gezwingeld vlas waarvan een grove, wollige draad werd gesponnen. Van Dale vermeldt het nog altijd als een Zuid-Nederlandse term. Drolsargiën komen voor in iedere Staat van Goed, ten minste als er "ten sterfhijse bevonden" werden. En als dit niet het geval was, betekent dat zoveel als : "de bewoners van dit huis kropen aangekleed in hun strobak".

- 13) tot 15) Wat die vleeskuip met een schuif hier komt doen, samen met een spineye en de rest, is mij een raadsel. Misschien werd hier het voedsel bewaard en diende de onder een vorig item vermelde schapraet als kleerkast, reden waarom zij samen met de kist werd vermeld.
- 16) Hier wordt de toentertijd wijdverpreide houten emmer bedoeld. Hij werd voor alles en nog wat gebruikt, o.m. bij het melken en om er putwater in te bewaren. Vandaar de schotel, ook in hout, waaruit het een en het ander werd gedronken. Kannen en bekers, zelfs in gebakken aardewerk, waren te broos en te kostbaar om door groot en klein dag-in dag-uit te worden gebruikt - en tinnen kannen vermeldt de Staat van Goed niet.
- 17) Botervat = karn of karmolen; niet een vat waarin men boter bewaarde maar een houten kuip waarin de boter van de melk werd gescheiden door deze laatste met korte slagen in beweging te houden, hetzij van boven naar onder met een stamper, hetzij heen en weer bij middel van een schoepenwiel dat door een met dit wiel verbonden dwarsbalk in beweging werd gehouden.
- 18) Michiel Scherelinck bezat dus een koe van het oude inlandse bruine ras In tegenstelling met onze huidige koeien, waren de inlandse toen klein van stuk - ongeveer 1,10 m schofthoogte. Men vindt ze terug op de schilderijen van Hans Memling en Pieter Breugel de Oude.
- 19) Eigenlijk wonder dat de voorraad koren (rogge) en gerst hier wordt vermeld en niet onder het tweede kapittel, samen met de "erten" en de "boonen". Dit wijst er nogmaals op hoe onervaren de Denderhoutemse klerk-griffier nog was. Noteer de gerst, onontbeerlijk voor het brouwen van het eigen bier; toentertijd brouwde haast iedereen zijn eigen bier, meestal in de plaatselijke en door de overheid streng gecontroleerde brouwerij. De accijns op het bier was reeds vroeg een belangrijke bron van inkomsten voor de schatkist; hij werd echter niet door de ontvanger maar door de pachter van de bieraccijnzen geïnd.
- 20) ontrent = omtrent
- 21) In haast alle Staten van Goed worden hopstaken vernoemd. De hop was niet alleen onontbeerlijk voor het eigen bierbrouwsel maar vormde ook en vooral een door stadsmensen gegeerde handelswaar, want ook vele standsmensen brouwden hun eigen bier in de stedelijke brouwerij. Nu landbouwers zich in de produktie van een beperkt aantal artikelen hebben gespecialiseerd, en met de opbrengst ervan aan hun behoeften voldoen, kan men zich moeilijk voorstellen dat een hoeve ooit een autarchisch bedrijf is geweest: de landbouwer leefde werkelijk van wat hij produceerde - vandaar dat cijnzen en pachten tijdens de Middeleeuwen hoofdzakelijk, zoniet uitsluitend, in natur dienden vereffend. Onder druk van de immer toenemende behoeften van de steden ging de landbouwer echter vanaf de dertiende eeuw allengs meer "nijverheidsgewassen" voor

de stedelijke markten verbouwen; en dat bracht geld in het laatje. In onze streken waren deze nijverheidsgewessen vooral, nog in de 17e eeuw, hop en vlas. Zelfs de kleine landbouwer koesterde een "hoplochting", waarvan de opbrengst grotendeels verhandeld werd op de Hopmarkt te Aalst.

- 22) hiernaer = hierna
- 23) jegenwoordich = tegenwoordig
- 24) Weer een mengelmoes. Zoals zal blijken bedoelde de klerk "een beetje van alles"
- 25) Het bunder was een oppervlaktemaat, gelijk aan 4 dagwand, ieder dagwand gelijk aan 100 roeden. De Aalsterse roede was ongeveer het derde deel van een are, zegge 33 vierkante meter. Een dagwand was dus gelijk aan 3.300 en een bunder gelijk aan 13.200 vierkante meter, of 1 ha 32 a.
- 26) terreven = tarwe. Denk aan de manier waarop men dat op zijn Haalterts uitspreekt: teiref. De klerk vervlaamste dat - nu zouden wij zeggen hij vernederlandste dat - op zijn manier.
- 27) De "steen" was een gewichtseenheid die gebruikt werd om vlas, wol, boter, kaarsen, enz. te wegen; 1 steen kwam overeen met 3 tot 5 kg naargelang de streek. Hij heeft aan heel wat families hun naam gegeven. Van de Steen komt niet van het eventueel enige stenen huis in het dorp maar van een man die men nu de ijker zou heten; zoals Van de Weghe komt van de weger bij de plaatselijke waag, en Van der Veken van de bewaker van het veken ofte toegangshek tot het dorp of tot de gemeenschappelijke weide.
- 28) en 29) Hier worden de vruchten te velde bedoeld. Noteer dat Maeyken Ooghe overleed op 1 maart 1646, dat de Staat van Goed dus werd opgemaakt in de lente, en dat hij door griffier Van de Poele te Haaltert werd nagezien op 10 juli 1646. Vandaar de "groene" erwten en de "groene" bonen - deze die Bartje niet lustte, want eenmaal rijp werden het uiteraard "bruine" bonen, die de Hollanders nu nog in hun Polders kweken. Bonen en erwten vormden samen met roggebrood, en eventueel wat meel en kaas, de basis van de bijzonderste maaltijden van de gewone man. De aardappel zal slechts honderd jaar later in onze gewesten ingeburgerd geraken.
- 30) Griffier Van de Poele laat hier weer zijn ongenoegen met het werk van de Denderhoutemse klerk blijken. En hij verbetert diens prijsopgave in het voordeel van Michiel Scherelinck: hij maakt er 2 pond en 10 schellingen Vlaamse groten van. Waarschijnlijk was hij Michiel niet ongenegen; zie trouwens de slotparagraaf.
- 31) Welk "voer" hier bedoeld wordt is mij een raadsel: kar, slede of kruitwagen. Daarenboven, de inventaris maakt geen gewag van enig vervoermiddel. De bruine "coebeeste" was echter wel in staat een karretje of slede te trekken.

Mes = mest, werd haast even waardevol geacht als de vruchten die de bemeste akkers opbrachten. Vee, o.m. schapen, werd hoofdzakelijk gehouden om het mest dat het maakte; en de inhoud van de Aalsterse "beerputten", veelvuldig door de stedelijke "meskeiren" aangevoerd, bracht op het omliggende platteland zilver en goud op.

"Beerstank" was de buitenmensen dan ook niet onwelgevallig, laat staat dat zij of wie dan ook aan overbemesting zouden hebben gedacht - te noteren dat op dat ogenblik elk van onze groene jongens en meisjes nog verscholen zat in de genen van zijn 4.096 voorouders van de 12e parentatie. Moesten deze het weten!

Uit dit item kan worden afgelezen dat een deel van de "lochting" onbewerkt lag. Des te opvallender omdat de erwten en de bonen reeds aan het schieten waren. Waarschijnlijk was vader Michiel door de ziekte en het overlijden van zijn vrouw op 1 maart in tijdnood gekomen en waren zijn twee groten zoons ergens anders aan de slag.

- 32) Dit instrument is mij onbekend. Het kan niet een bezem zijn - die maakten de buitenmensen zelf en had dus geen bijzondere waarde. Dit instrument was iets waardevols want het tarief is ongeveer gelijk aan dat van het "bootervat". Waarschijnlijk speelde het een rol bij het weven. Misschien Haalterts voor de kam van het weefgetouw.
- 33) Deze paragrafen zijn zeer belangrijk want zij laten toe zich een idee te vormen van de plaats waar het gezin Scherelinck-Ooghe woonde; de woonplaats lag uiteraard in de buurt van de akkers. Het Meynaertsveld en het Neerveld zijn mij niet bekend, voorlopig althans. Het Vondelveld en de Daal zijn integendeel nog heden gebruikte toponiemen. Beide zijn gelegen op een vertakking van de aloude verbinding Aalst-Ninove over Terjoden, Anderenbroek, Denderhoutem, Ninove; deze vertakking volgt de heuvelrug tussen de Eilandbeek ten noorden en de Wildebeek ten zuiden. Men treft er van oost naar west achtereenvolgens: de Vondelen, de Daal en de Stichelen aan. Eens voorbij de Stichelen stoot men op de zuidflank van de Berg te Kerksken en de eveneens oude verbinding Aalst-Geraardsbergen. Aan de overzijde van deze steenweg ligt... Landlede, waar wij de oudste gedokumenteerde Scherelinck Anno 1490 aantreffen in de persoon van Jan Scheerlinck, die reeds grond op het Vondelveld bezat. Dit moet ons toelaten een link te leggen tussen deze laatste en Michiel Scherelinck.
- 34) Schoofland = land geschikt voor de verbouwing van rogge, tarwe, gerst en haver. Men zou daarbij de bedenking kunnen maken dat alle land schoofland was. Niets is minder waar. In het begin van de 17e eeuw had het drieslagstelsel - twee oogstjaren gevolgd door een jaar braak - weliswaar zijn beste tijd gehad maar er was iets van overgebleven: het eerste jaar werd een stuk rijkelijk bemest en bezaaid met winterkoren, het tweede jaar kwam er zomertarwe, gerst of haver op, samen met klaver die dan na de oogst door de stoppel schoot, een stevige as-bemesting kreeg en tijdens het derde jaar meermaals kon worden gesneden.

Deze paragraaf is tamelijk duister. Naar mijn gevoel heeft hij betrekking op tweemaal een kwart dagwand: het ene kwart komende uit het erfgoed van moeder Maeyken, het andere ("de weergaende helft", gelegen ten noorden van het vorige kwart) door het echtpaar Scherelinck-Ooghe gekocht staande het huwelijk - ook hier erkent men een korrektie van griffier Van de Poele.

Noteer dat de eigen erfgronden van Michiel Scherelinck hier niet dienden vermeld. Te oordelen naar de bezaaide percelen, bedroegen ze meer dan een paar dagwand.

- 35) De hier vermelde "behuijsde stede" = bewoond huis, is niet de woning van het gezin Scherelinck-Ooghe maar waarschijnlijk een huis uit de erfenis van Maeyken. In verband hiermede nog een interessante vaststelling: in het eerste item van het eerste kapittel wordt melding gemaakt van "het huijs daer de overledene vuijt gestorven es" terwijl in het kapittel betreffende de erfgrond geen spoor is terug te vinden van deze waarop dit huis stond; waarschijnlijk een niet onaanzienlijk stuk met o.m. de hoplochting en de boomgaard. Dit betekent dat deze grond erfgrond van Michiel was. Misschien behoorde hij tot het patrimonium van de familie Scheerlinck in de Vondelen, zoals hierboven in de voetnoot 33 vermeld.
- 36) Opmerkelijk dat de Staat van Goed geen melding maakt van schulden, achterstallige pachten, renten en taksen, zo talrijk in andere Staten van Goed - evenmin als van nog te ontvangen sommen, wat nochtans normaal ware geweest ten huize van een hopverbouwende wever. Enigma of aanwijzing dat Michiel Scherelinck geen schulden had of... zijn inventaris tot het hoognodige heeft beperkt, ten einde des te minder "officiegeld" te hoeven betalen. Voor deze laatste hypothese pleit het feit dat evenmin sprake is van klederen in de kist en het schapraet, noch van "ten sterfhuijse bevonden penningen"; gewoonlijk bleven er toch nog enkele munten over. Maar ja, wij hebben al vermoed dat de "houderigge" op goede voet met de officiëlen te Denderhoutem en te Haaltert verkeerde en zich dus iets mocht permitteren.
- 37) overleyt = overgelegd, overhandigd.
- 38) auder = houder = houderigge, i.a.w. de overlevende echtgenoot, in dit geval Michiel Scherelinck.
- 39) Gewoonlijk wordt in een Staat van Goed vermeld hoe de erfenis zal verdeeld worden - de overlevende echtgenoot kreeg de helft en de rest werd gelijkelijk onder de kinderen verdeeld, hoe luttel ook er te verdelen viel. Dit gebeurde hier dus niet, om reden van het "cleene voordeel". In de plaats daarvan werd overeengekomen wat vader Michiel te doen stond wanneer zijn vier kinderen de leeftijd van 18 jaar zouden hebben bereikt. Dit item lijkt ingevoegd om vader Michiel te beschermen tegen eventuele eisen van zijn kinderen, die tot de openbare verkoping van al zijn goederen had kunnen leiden.
- 40) Dit is een van die mooie formules die de griffiers overheen generaties van geschillen hadden gepolijst om alle mogelijke betwistingen te voorkomen - want dat was toch de bedoeling van de Staat van Goed, goedgekeurd door de baljuw, de meier en de schepenen, en ingeschreven in de registers van de schepenbank. "Saet ende dranck" = eten en drinken. "Te bruyloft ende te leycke" = bij huwelijk en bij begrafenis. "Thouden geene sonder hueren cost" = alle kinderen moesten behoorlijk onderhouden worden.
- 41) De meerderjarigheid trad in op de leeftijd van volle 25 jaar. Maar 18 jaar was de leeftijd waarop een jongen of een meisje gevoeglijk kon trouwen, weliswaar met instemming van de vader, of door deze, staande voor schepenen, tot "zich zelf" kon worden verklaard. Noteer dat twee van de kinderen ouder <aren dan 18 jaar.
- 42) aen henlieden = aan ieder kind dat trouwt.
- 43) elck = iedere wees.

- 44) Dat is de eerste keer dat ik in een oud dokument lees wat een bruiloft mag kosten ! Tien gulden was geen prohibitief bedrag, als men bedenkt dat de "bruine coebeeste" van Michiel werd geprijsd op 6 pond groten Vlasmis, toen gelijk aan 6 x 6 ofte 36 gulden. Men kon er wel eens op zijn Atems mede schransen, bedenkende o.m. dat het bier eigen brouwsel was. Te noteren dat hier wordt gespecificeerd "10 gulden ghelt". Geen sprake dus van later te komen beweren dat diende rekening gehouden met intussen gebeurde devaluaties, zeer frekvent in die periode.

"Ende bewijsen hun moederlijck goet" = hier wordt het aandeel van de wezen in de erfgronden, opgesomd in het derde kapittel, bedoeld. Vader Michiel moest dus aan iedere zoon of dochter die in het huwelijk trad, het hem of haar toekomende deel van de erfgrond toewijzen.

- 45) catheylen = alles wat met een huis of met een stuk land samengaat, o.m. stallingen, schuren, bomen, enz.
- 46) vuytgetrocken = opgesomd.
- 47) vuytgesteken = met uitzondering van.
- 48) ghereforneirt = gewijzigd. Griffier Van de Poele had waarschijnlijk zijn stiel te Aalst geleerd.
- 49) Hier weer een term die ik niet kan ontcijferen maar die door de volgende, nl. "usufruit" = vruchtgebruik, wordt verduidelijkt.
- 50) "elcx respectieven ouderdom" = het moment waarop de kinderen de leeftijd van 18 jaar bereiken.
- 51) houdnisse = aan ander woord voor "Staet van Goed ende inventaris".
- 52) naergenoempt = hierna vermeld. De naam van de schepenen wordt op dit dokument niet vermeld. Het was de bedoeling dat de Staat van Goed, na goedkeuring door baljuw, meier en schepenen, zou worden overgeschreven in het te dien einde voorziene register - deze bedoeling bleef meestal dode letter.
- 53) oppervoochden = meier en schepenen fungeerden als toeziende voogden; in de steden werden te dien einde jaarlijks twee afgaande schepenen (de weesheren) aangesteld.
- 54) "alles omme beter ghedaen dan ghelaeten" = "kiezende tussen doen en niet doen, hebben wij gedaan". Mooie formule om te zeggen: "Als vaders van deze prochie hebben wij ons best gedaan om iedereen en de wet ter wille te zijn".

In iedere parochie fungeerden een aantal officiëlen, in Haaltert als hoofdplaats van het Land van Rotselaar daarenboven een baljuw.

De baljuw was de plaatsvervanger van de opperleenheer, de graaf van Vlaanderen - in 1646 was dat Philips IV, koning van Spanje, te Brussel vertegenwoordigd door een

gouverneur-generaal. De baljuw was gewoonlijk niet iemand van ter plekke maar een grafelijke ambtenaar die het ambt geleerd had te Aalst bij de Hoog-baljuw van het Land van Aalst, of te Gent bij de Raad van Vlaanderen.

De meier was de vertegenwoordiger van de landheer bij de plaatselijke schepenbank - deze landheer was in 1646 een lid van de machtige familie van Croij, hertogen van Aarschot, sinds 1519 opvolger van de aloude familie van Rotselaar, bij Leuven. Het Land van Rotselaar telde schepenbanken in de parochies van Denderhoutem, Heldergerem, Aaigem-Vlekkem en Haaltert-Kerksken. In ieder van deze parochies fungeerde derhalve van oudsher een meier. De meierei was een relict van het feodaal stelsel, daterende van vóór Karel de Grote, wiens voorouders trouwens meiers van de Merovingers waren geweest. Zij werd gekocht, verkocht en geërfd, gelijk ieder ander leen meer meestal gehouden door een belangrijke landbouwer van ter plekke. In het begin van de 17e eeuw was de meierei van Haaltert-Kerksken in het bezit van de familie Van den Bruelle; te Denderhoutem was de meier in 1650 iemand van de familie De Pauw, te Heldergerem was tijdens de 18e eeuw de meierei in handen van een Pieter Scheerlinck, ongetwijfeld een afstammeling van de Scheerlincks uit het nabije Landelede.

De schepenen werden door de baljuw aangeduid maar zodanig dat alle gehuchten vertegenwoordigd waren; zij waren meestal zeven in getal en moesten vertrouwd zijn met de plaatselijke zeden en gebruiken; lezen en schrijven was bijkomstig maar werd met de tijd toch een pluspunt; een schepen leerde gewoonlijk van zijn vader de knepen van het vak; de zoon van een schepen uit een ander dorp verwierf dan ook snel de vereiste autoriteit wanneer hij met een meisje van ter plaatse was gehuwd. Noteer dat in 1648, twee jaar nadat de hier bewerkte Staat van Goed werd opgemaakt, ene Frans Scherlinck schepen was van Denderhoutem; hij was waarschijnlijk de broer van onze Michiel Scherelinck, en achtereenvolgens gehuwd met Anna Schutters en Anna De Meyere, waarvan hij telkens een kind overhield; hij procedeerde in 1631 voor de Raad van Vlaanderen, samen met Simon en Catharina Van Deynse, van Gent, Adriaen Van der Hoeven, van Kerksken, en Achiël Guns, van Haaltert, tegen ridder Filip du Bosch van Aalst. Waarschijnlijk verklaart deze familierelatie waarom griffier Van de Poele onze Michiel Scherelinck goed gezind was, zoals wij in de voetnota's 30 en 39 hebben vastgesteld. De eerste schepen van een schepenbank droeg de titel van burgemeester.

Voorts telde iedere parochie een griffier van de schepenbank, die niet altijd in de parochie woonde, een of meer klerken van deze griffier, een ontvanger, een koster, die tevens schoolmeester was, en de pastoor met zijn kapelannen.

De fiskaliteit had haar vertegenwoordigers ter plaatse. De hayers verdeelden het door de parochie op te brengen aandeel in de bede - de nationale belasting - over de percelen land, die te dien einde door de setters waren bepaald. De hayers en de setters waren beëdigde ingezetenen, die voor hun diensten werden vergoed. De invordering van de belastingen was het werk van de ontvanger. Evenmin als een ontvanger van de bieraccijnzen, was de ontvanger van de belastingen geen ambtenaar maar een burger die zich, tegen een aangeboden vergoeding, verbonden had het door de parochie op te brengen aandeel in de belasting te innen. De ontvanger was dan ook in zekere zin de bankier van de parochie, en scheurde dienovereenkomstig zijn broek wanneer de tijden

zodanig slecht waren dat hij er niet in slaagde de vereiste som binnen te halen en het verschil moest bijpassen.

Een kleurrijke figuur was de prater (van het Latijn "praetoriani militus" = de sterke arm van de wet, de garant van de wet zijnde te Rome de Romeinse "praetor", een van de twee consuls en dus het hoogste gezag in de Staat; iedere consul had een lijfwacht van "militianen"; in onze parochieregisters werd de prater dan ook "militus" geheten). Na de afschaffing van het Oud Regime en de invoering van de Franse Nieuwe Orde werd het ambt van prater omgedoopt in dat van veldwachter, en onlangs gepromoveerd tot dat van politiekommissaris - mooie illustratie bij de ups and downs van een belangrijke maatschappelijke functie! Vanaf dat ogenblik beschikte nog alleen de pastoor over een "praetoriani militus" in de persoon van de, overeenkomstig het Concordaat tussen Napoleon en de Heilige Stoel, op zijn Frans uitgedoste "Suisse" - inderdaad, de praetoriaans lijfwacht van de Paus te Rome bestond ten tijde van het Concordaat en bestaat nog altijd uit Zwitserse huurlingen.

Met de pachters van enkele grote hoeven vormden deze officiëlen de selekte klub van de dorpsnotabelen, zonder wier fiat niets belangrijks kon doorgang vinden.

Jef Herreman.

CAPELLAEN BEECKMAN MOET ZIJN VERPLICHTINGEN NAKOMEN

In een oud stuk is er sprake van het in gebreke blijven van zijn aangegane verbintenissen door de kontraktant "capellaen" Jacobus Beeckman, ten jare 1647.

Vooraf dienen we even nader het oude begrip "kapelaan" te omschrijven.

Volgens Nolet en Dr. Boeren zijn "capelanieën"¹ in de vroege middeleeuwen ontstaan toen priesters aangesteld werden om op afgelegen plaatsen in een daartoe opgerichte kapel de zondagsmis te verzekeren voor de gelovigen uit die omgeving. Vanzelfsprekend moest dit ook op de hoogdagen gebeuren. Om die taken te honoreren werden speciale fondsen gesticht om daarin te voorzien. Later werden die bezette diensten met het aanklevend fonds, vaak aan zijaltaren in de parochiekerken vastgelegd, b.v. de kapelanie van St.-Niklaas in onze parochiekerk aan het St.-Niklaasaltaar.² Aan die kapelanieën was geen enkele zielelast verbonden. Het is goed begrijpelijk dat geen enkel priester die taken versmaadde, dat was gewoon een mooi meegenomen beneficie.

In ons stuk³ lezen we dat Mr. Beeckman te kort kwam aan zijn verplichtingen als kapelaan en dat hij niet voldeed aan die taak, in de Denderhoutemse parochiekerk.

De twee grote verplichtingen waren :

1. alle weken "...drij ghelesen missen" te celebreren of te doen celebreren;
2. bovendien zal een "ghesongen misse ter eeren van het hoogwaardich h. sacrament des autuers..." elke donderdag opgedragen worden.

Wellicht waren er moeilijkheden gerezen tussen de heer Beeckman - voorzeker buiten de parochie residerende, vermits wij maar een eerste vaste onderpastoor in deze parochie werkzaam weten vanaf 1717⁴. Vermoedelijk hadden mondelinge aanmaningen van de pastoor Michaël Van den Haute geen beterschap bij de kapelaan teweeg gebracht, want het ganse "prochiebestuur" kwam nu op de proppen. Samen met de pastoor werd aan Beeckman bericht dat "de prochie" vanaf Kerstmis, zolang de kapelaan leefde, de kosten zou betalen, d.i. "viertich ponden grooten vlaamsch", wat een aanzienlijk bedrag was. Dezelfde prochie zou, in Beeckman's naam, de diensten doen celebreren. Beeckman zou evenwel jaarlijks aan de parochie (= de gemeente) die 40 p. terugbetalen ofwel dat bedrag laten afhouden van zijn pachten.

Hierna het slotstuk in de oorspronkelijke versie :

"Zo werd alles tussen partijen overeengekomen ten jaeren ende daeghe als boven, was onderteeckent Mr Van den Haute, houem tenerae pastor;

---

¹"Kerkelijke instellingen in de Middeleeuwen", door Nolet, pr. en Dr. Boeren. 1951. Urbi et Orbi, Amsterdam; p.33ç e.v.

²Nu het St.-Jozefsaltaar; zie "Denderhoutem, de St.-Amandusparochie, vroeger en nu". E. Huylebroek. p. 54.

³Bron : R.A. te Beveren; "Land van Rotselaar"; Denderhoutem, nr. 1693.

⁴zie daarover "Denderhoutem..." a.w.

David de Gheetere, Gillis Eeman, Cornelis Van den Neste, bij mij Jan Huijlenbrouck ende Jacobus Beekcman in teecken der waerheyt heeft dit onderteekent den 17 maj 1647".

Acht jaar later, op 5 februari 1655, werd het stuk nog eens "geollationeert" d.i. vergeleken; "... van woorde te woorde" door de griffier van het Land van Rotselaar. Dit toont ons aan dat beide partijen zich voortaan aan het aangegaan akkoord hebben gehouden.

E. Huylebroek.

Een nieuwe uitgave van de Heemkundige Kring !

"Bijdrage tot de geschiedenis van het politieke en sociale leven te Haaltert van 1830 tot 1976"

- formaat 16 x 24 cm
- 300 blz. met ± 250 illustraties
- gestreken luxepapier (115 gr.) en kaft in gevernist luxepapier (250 gr.)
- 950 fr. in boekhandels :

Scheerlinck, Hoogstraat

B. Gees, Kerkskenhoek

en bij Foto-video Chris Redant, Hoogstraat of door overschrijving op rekeningnummer 439-5083061-63 van Heemkundige Kring Haaltert. Bij verzending + 120 fr.

HERINNERINGEN

Jongensschool Haaltert - 8ste leerjaar met meester Aloys Langelet in 1932

1ste rij (vlnr) :

Frans Van Cauter, Remy Hutsebaut, Frans De Pauw, Alfons Redant, Albert Daghuyt, Alex Van Impe, Frans Huybrecht

2de rij :

Albert De Knibber, Marcel Van Overwaele, Albert Redant, Frans Van den Eeckhout, Arthur Hoebeek, Alfons Van den Eeckhaut, Albert Renneboogh

3de rij :

Jan Herremans, Benoit Van Impe, Frans Brewee, Louis De Rouck, Albert Verstraeten, Paul De Graeve, Jozef Van Poel, Achiel De Rouck, Gustaaf Mertens, Paul Roelandt.

(foto en gegevens : Alfons Redant)

HELDERGEMSE SOLDATEN (1893-1912)

Een lijst van Heldergermse dienstplichtigen werd opgemaakt voor de periode 1893-1912 en werd op het einde van elk jaar nagezien en ondertekend door de Commandant van het district. Alle militaire gegevens zoals : militieklas, plaats van inschrijving, graad, stamboeknummer, eenheid en datum van uitdiensttreding worden vermeld. Volgende namen kwamen voor op de lijst.

- 1893 VAN WASSENHOVE FRANCOIS OSCAR EMILE °Heldergem 1 augustus 1873
 zoon van Oscar (Borsbeke) en Sylvia Van Houdenhove
 landbouwer
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1893, milicien, stamboeknummer 48362
 8ste Linie, 6de Bon. 4de Cie.
 Met verlof op 26 november 1895.
- 1893 GOOSSENS KAREL LODEWIJK °Heldergem 3 mei 1872
 zoon van Jan Baptist en Maria Stephania De Neve
 landbouwer
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1893, V.A.P. (vrijwilliger), stamboeknummer 38684
 Grenadiers, 6de Bon. 4de Cie.
 Met verlof op 21 maart 1897.
 Gehuwd te Heldergem op 15 december 1897 met Sylvia D'Hoker.
- 1894 HUNNINCK BENOIT °Kerksken 16 december 1874
 zoon van Francies en Hendrica Mook
 Wever.
 Ingeschreven te Kerksken
 Militie klas 1894, V.A.P. (vrijwilliger), stamboeknummer 46087
 8ste linie, 6de Bon. 4de Cie.
 Met verlof op 15 mei 1897.
 Nieuwe verblijfplaats Kerksken op 28 maart 1906.
- 1894 PEVERNAGIE EDMOND JOZEF °Heldergem 11 januari 1874
 zoon van Constant Leopold en Melania De Leeuw
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Borsbeke in het 30ste militiekanton
 Militie klas 1894, milicien, stamboeknummer 15017
 P.F. Forten van Antwerpen, 5de Sector, 8ste Bon. 48ste batterij
 Met verlof op 21 maart 1897
 Gehuwd te Heldergem op 20 okt. 1897 met Maria Francisca Van Melkebeke
- 1896 MUYLAERT KAREL LODEWIJK °
 zoon van
 wever
 Ingeschreven te Outer in het 36ste militiekanton
 Militie klas 1896, milicien, soldaat 1e klas, stamboeknummer 48686
 2de linie, 4de Bon. 2de Cie.
 Met verlof op 24 juni 1896. Met onbepaald verlof op 28 november 1903.
 Nieuwe verblijfplaats te Nederhasselt op 12 december 1907.
 Gehuwd.

- 1896 ALLAER ISIDOOR °Nederhasselt 19 februari
 zoon van
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1896, milicien, stamboeknummer 19462
 1ste Arillerie, depot, 1ste reservebatterij
 Met verlof op 29 september 1900
- 1896 BEERENS PETRUS RENE °
 zoon van
 werkman
 Laatste verblijfplaats voor intrede bij het leger : Herzele
 Militie klas 1896, V.A.P. (vrijwilliger), soldaat, stamboeknr. 47221
 8ste linieregiment, 6de Cie.
 Nieuwe verblijfplaats te Montigny op 27 december 1905
 Nieuwe verblijfplaats te Roux op 25 januari 1910
- 1897 SCHANDEVIJL KAREL LODEWIJK °Heldergem 23 februari 1877
 zoon van Jacobus en Philomena Goeman
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1897, milicien, stamboeknummer 8616
 P.F. forten van Antwerpen, 5de Sector, 8ste Bon. 49de batterij
 Met verlof op 29 september 1900
 Gehuwd te Heldergem op 18 april 1901 met Leontine De Wetter.
- 1897 BREYNAERT ALFONS °Heldergem 14 januari 1877
 Zoon van Constant en Maria Theresia Neckebroeck
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militieklas 1897, milicien, brigadier, stamboeknummer 24266
 7de Artillerie, depot, 29ste batterij
 Met verlof op 28 september 1901, met onbepaald verlof op 29 november 1903
 Gehuwd te Heldergem op 18 februari 1909 met Angelina Volckaert.
- 1897 VAN NIEUWENHUYSE JEAN THEODOOR °Heldergem 19 oktober 1878
 zoon van Philemon en Maria Clementia Allaer
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militieklas 1897, milicien, stamboeknummer 49480
 5de linieregiment, 4de Bon. 2de Cie.
 Met verlof op 15 december 1900.
 Nieuwe verblijfplaats te Aaigem op 15 april 1907
 Gehuwd te Aaigem op 22 januari 1920 en Orteline Maria Verbeken.
- 1899 BRYNAERT ALBIEN °Heldergem 26 maart 1876
 zoon van Benjamien en Dorothea Meganck
 knecht
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1899, V.A.P. (vrijwilliger), stamboeknummer 18477
 13de linieregiment, 3de Bon. 3de Cie.
 Met verlof op 1 mei 1901
- 1899 VAN DEN DRIESSCHE HENDRI FRANCOIS °Heldergem 18 september 1879
 zoon van Severien en Dominica Beerens
 landbouwer en schrijnwerker

- Militie klas 1899, milicien, stamnummer 50062
 9de linieregiment, 4de Bon. 3de Cie
 Met verlof op 17 december 1901
 Nieuwe verblijfplaats Aaigem 31 mei 1910
 Gehuwd te Heldergem op 7 juni 1923 met Eugenie De Backer.
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton.
- 1899 VAN KEYMEULEN OSCAR VICTOR °Heldergem 21 december 1879
 zoon van Petrus Antoon en Philomena Verhoeven
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Woubrechtegem in het 30ste militiekanton
 Militieklas 1899, milicien, soldaat 1ste klas, stamboeknummer 51093
 1ste linieregiment, 5de Bon. 2de Cie.
 Nieuwe verblijfplaats te Woubrechtegem op 5 april 1914.
- 1900 DE KLERCK GUSTAAF ALFONS °Heldergem 14 november 1879
 zoon van Victor Franciscus en Maria Theresia Van der Niepen
 onderwijzer
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1900, milicien, stamboeknummer 50549
 9de militieregiment, depot
 Met verlof op 3 juli 1900
 Nieuwe verblijfplaats te Koekelberg (Brabant) op 8 augustus 1903;
- 1900 GROEBBENS GUSTAAF °Heldergem 10 september 1880
 zoon van Petrus en Joanna Maria Haesaert
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1900, milicien, stamboeknummer 50178
 9de linieregiment, 3de Bon. 4de Cie.
 Met verlof op 17 december 1902
 Nieuwe verblijfplaats te Nederhasselt op 13 juni 1904
 Gehuwd te Heldergem op 27 augustus 1903 met Elodia D'Haem.
- 1901 D'HAESELEER ALBIEN OSCAR °
 zoon van
 chauffeur
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1901, milicien, soldaat 2de klas, stamboeknummer 52983
 11de linieregiment, 1ste Bon. 4de Cie.
 Met onbepaald verlof op 17 november 1903
 Nieuwe verblijfplaats te St.-Gillis (Brussel) op 14 maart 1904
 Nieuwe verblijfplaats te Luik op 4 juli 1905.
- 1901 MUYLAERT PHILEMON °Heldergem 29 maart 1881
 zoon van Domien en Maria Sophia De Neve
 pankenzager (houtzager)
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1901, milicien, kanonnier 2de klas, stamboeknummer 6133
 P.F. Forten van Antwerpen, 2de Sector, 3de Bon. 8ste Batterij.
 Met onbepaald verlof op 16 juli 1904
 Nieuwe verblijfplaats te Haaltert op 9 juni 1910
 Gehuwd te Haaltert op 16 december 1909 met Maria Theresia Irma De Cock
- 1901 ANDRIES GUSTAAF °Heldergem 18 november 1880

- zoon van Jan Baptist en Constantie Van Melkebeke
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 militie klas 1901, milicien, kanonnier 1ste klas, stamboeknummer 593
 P.F. Forten van Luik. Artillerie, 1ste Sector, 1ste Bon. 2de Batterij
 Met onbepaald verlof op 16 juli 1904
 Gehuwd:
- 1901 GOSSYE ELISE VITAL °Heldergem 1 december 1881
 zoon van Benedikt en Melania Eeckhout
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1901, milicien-soldaat, stamnummer 49564
 1ste Carabiniers, 4de Bon. 4de Cie.
 Met onbepaald verlof op 16 september 1904
 Gehuwd te Heldergem op 11 april 1904 met Maria Natharlia Van Liedekerke
- 1901 DE SMET OSCAR JOZEF °Aaigem 20 oktober 1881
 zoon van Livien Franciscus en Virgenia Meerens
 landbouwwerkman
 Ingeschreven te Aaigem in het 30ste militiekanton
 Militie klas 1901, milicien, Cavalier 2de klas, stamboeknummer 15728
 Trein, 2de Bon. 1ste Cie. Depot Doornik
 Met onbepaald verlof op 5 juni 1905
 Deserteur naar Amerika op 27 november 1912
 Gehuwd te Heldergem op 22 april 1909 met Maria Paulina Muylaert.
- 1902 DE COCK GUSTAAF °Heldergem 13 oktober 1881
 zoon van Bernard en Sophia Hoebeke
 strodekker
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
 Militie klas 1902, milicien, kanonnier 2de klas, stamboeknummer 6403
 Regiment Artillerie Forten van Antwerpen, 2de Bon. 1ste Sector, 2de Batterij
 Met verlof op 28 september 1904
 Gehuwd te Heldergem op 11 mei 1907 met Maria Julia Pardaens
- 1902 BIESBACK PETRUS CYRIEL °Heldergem 25 maart 1882
 zoon van Livien en Maria Prudentia Van Impe
 landbouwwerkman
 Militie klas 1902, milicien soldaat, stamboeknummer 51170
 9de linieregiment, 4de Bon. 4de Cie
 Met onbepaald verlof op 28 september 1904
 Nieuwe verblijfplaats Aaigem op 17 mei 1911
 Gehuwd te Aaigem op 15 december 1910 met Ludovica Van Lierde
 Ingeschreven te Heldergem in het 29ste militiekanton
- 1902 LIEVENS OSCAR °Heldergem 24 januari 1879
 zoon van Jan Baptist en Octavia Backaert
 landbouwer
 Laatste verblijfplaats voor intrede bij het leger : Heldergem
 Militie klas 1902, V.A.P. (vrijwilliger) soldaat 2de klas, stamn. 51087
 12e linieregiment, 1ste Bon. 2de Cie.
 Met verlof op 28 september 1904, met onbepaald verlof op 7 september 1906
 Gehuwd:

1902 SCHOUPPE ALFONS °Heldergem 5 maart 1878
zoon van Donaat van Catharina Van Affelterre
landbouwer
Militie klas 1902, V.A.P. (vrijwilliger) soldaat 2de klas, stamnr. 50042
8de linieregiment, 5de Bon. 1ste Cie
Met verlof op 10 oktober 1904, met onbepaald verlof op 6 juli 1906
Gehuwd te Kerksken op 17 september 1910 met Maria Theresia De Smet.
Laatste verblijfplaats voor intrede bij het leger: Heldergem

Roger De Troyer
(vervolgt).

BENOEMING VAN "LUDOVICUS VAN SINAIJ TOT KOSTER VAN HAALBERT IN 1825"

Op 13 juli 1825 brachten de leden van de Haalbertse kerkfabriek aan het bisdom schriftelijk verslag uit van hun vergadering van 3 juli 1825. Op deze bijeenkomst werd de benoeming van Ludovicus Van Sinaj tot koster van Haalbert goedgekeurd. Ze lieten de bisschop het volgende weten :

"Vergaeding van den Bureau van kerkmeesters der gemeente Haalbert van den 3den juli 1825.

De present zijnde leden Joannes Van den Eijnde, desservitor, Adrianus Ludovicus Van den Steen, Franciscus Van den Storme en Petrus Van den Berghe.

Het jaer duijssent achthondert vijftwintigh den derden der maend juli sijn vergaedert in haere gewoone vergaederplaats de kerckmeesters der gemeente Haalbert, om te beraedslaegen op den voorstel van den Heere Desservitor, om te benoemen als koster deser kercke Ludovicus Van Sinaj oudsten sone van wijlen Dominicus Van Sinaj laatstgewesen koster van alhier.

Aenmerckende, dat den voornoemden Ludovicus Van Sinaj oud negenthien jaeren, van eene der voornaamste familie deser gemeente is, dat hij de vereijtschte kennissen besit om de plaets van koster te bedienen, welcke hij alreede seven maenden bedient heeft, en dat hij oock van een godvrughtigh gedragh is, diensvolgens benoemen de kerckmeesters den voornoemden Ludovicus Van Sinaj tot koster deser kercke

Gedaen in vergaederine date als boven. J. Van den Eijnde, desservitor (onderpastoor)
A.L. Van den Steen, F. Van den Storme, P. Van den Berghe"

John Scheerlinck.

TELLING DER "PEERDEN" TE DENDERHOUTEM IN 1769

In oude tijden : handenarbeid troef ! Men moet nu al dadelijk enkele tientallen jaren oud zijn om daar nog te kunnen over meepraten. Wie zag nog serieuze plekken land ompspitten of -hakken, met de hand dagwanden graan pikken of gras maaien, onoverzienbare stukken bieten "placeren" of rooien ? Wie timmerde nog - letterlijk dan - met alaaam en lichaamskracht aan de weg ? Het is nogal duidelijk dat men eertijds geen werkloosheidsvergoedingen diende uit te betalen. Wie kan het zich nog indeNken : slameur zes dagen op zeven, van zonsopgang tot - ondergang. Zelfs het zo vanzelfsprekend "betaald verlot" is nog geen eeuw oud ! Hoeft het ons dan te verbazen dat voor werken van grote omvang beroep werd gedaan op verplichte, gezamenlijke inspanningen van mens en dier ten behoeve van het aanleggen van wegen die steden en dorpen over verre afstanden dienden te verbinden ? Zo lezen we in het volgende stuk wie "peerden" - hulp moesten leveren om stenen te vervoeren naar een naburig dorp. De aanhef luidt als volgt :

"Lijste van de peerden der prochie van Denderhautem t'is elck peerd gehouden volgens dr.¹ van E.² heeren ende gedeputeerden der twee steden van den lande van Aelst; binnen de stadt van Aelst te laeden tot 1000 casseye steenen de selve te vervoeren & te transporteren tot binnen de prochie van Haeltert op den Cruyscauter³ & aldaer te lossen".

Moesten 1 paard klaarhouden : Christiaen Steppe; de wed. Andries De Conseth; Cornelis Stockman, Pieter De Backer; Laureys Sienaert; Niclaes Eeckhaut; Frans Van den Eynde; Jan-Bte Wijnant; Erasmus Baeyens; Gillis Opdecam; Adriaen Van Stijvendaele; Pieter Cobbaert.

Beschikten over 2 paarden : Peeter Kieckens; Joannes De Cock; Joseph De Sadeleer; Judocus Ghijssels; Michiel Van der Paelt; Judocus Goubert; Cornelis Backaert; Jasper Ghijssels; Frans Ghijssels; Frans Van Sinaeye; Adriaen Van Ghijseghem; de wed. Judocus Van Muylem; Adriaen Meganck; Frans Ghijssels; d'hoirs (afstammelingen, N. E.H.) Pieter Van den Hende; Pieter Van Landuyt; d'hoirs Jan Van der Straeten; Ghijsbrecht Praet; Judocus Praet; Pieter Sienaert; Pieter Schollaert; Petrus-Joannes Saman; wed. Adriaen Goossens; Philippus t'Kint; Mattheus Goossens; wed. Arnaut Van den Berghe en Jan-Bte Eeman.

Met 3 paarden tekenden in : Adriaen Van Muylem; Jan Van Muylem; Jacobus Van de Perre; Joannes Baeyens; Jan Sienaert; Jan Van den Berghe; Judocus Eeman.

De volgenden bezaten 4 paarden : Frans Lercangee; Jaspar Wijnant; Jan Wijnant; Paschier Meganck; Pieter Van Ghijseghem; Jacobus Backaert; de wed. Pieter Haelterman; Pieter Hoebeke; de wed. Adriaen Van der Paelt; Erasmus Baeyens.

Eén boer wordt vermeld met 5 paarden: Judocus Beeckman. We hebben sterke vermoedens dat de hoeve Beeckman zich in de Vondelen bevond, in de huidige kleine Hoekstraat. De gebouwen verdwenen sinds lang.

¹ dr. was afgekort voor : de ordonnantiën, bevelen;

² afkorting voor Edele

³ de kadastrale toponiem Kruiskouter bestaat nog te Haaltert, nl. in de buurt van Terjoden-Nieuwerkerken

In één bedrijf konden 6 paarden ingespannen worden: bij Lieven Backaert. Wellicht was het in deze hoeve (op de hoek huidige Lebeke en de weg naar de "diepe" straten) dat Petrus-Jozef Van Oudenhove, van Appelterre, in 1812 trouwde met Bernardina Backaert.

In totaal telden we twaalf bedrijven met één paard; 27 boeren hadden twee paarden; in 7 boerderijen werden 3 paarden gestald; er waren 10 hoeven met 4 paarden; één boer had 5 paarden en op een andere hofstede waren er 6.

Zo wist de heer van Rotselaar dat hij in Denderhoutem over 138 trekpaarden kon beschikken. Dat was nuttig om weten niet alleen voor gewone karweien voor het transport van kasseien tot in de buurt van Lessen en kolen tot in de mijngebieden, maar in tijden van oorlog, zo dat men beroep kon doen op die goedkope trekkracht.

De slotformule wees ons aan dat (erf-)meier Jozef De Sadeleer, met burgemeester Jan Van Muylem en de schepenen Judocus Goubert, Pieter Van Ghijseghem, Pieter Kiekens, Pieter Saman, Joannes De Cock en Mattheus Goossens verantwoordelijk waren voor de te klaren klus. Zij ondertekenden prompt : "... van de voorschreven prochie⁴ ende vierschaere⁵ van denderhautem, desen 27 meye 1769."

E. Huylebroek

BRON : R.A. te Beveren; Land van Rotselaar; nr. 1025.

---

⁴ prochie en vierschaer zijn twee woorden die regelmatig opduiken bij de aanvang en vaak op het einde van officiële stukken;
prochie = parochie, werd algemeen gebruikt om de gemeente aan te duiden, evenals de kerkelijke omschrijving die we nu nog kennen;

⁵ vierschaere: kunnen we best vergelijken met onze huidige gemeenteraden; er bestonden ook overal schepenbanken.

KERKSKEN IN HET VERWEER

In de uitgave "Kerksken in oude prentkaarten" maakten wij reeds melding van de artistieke kwaliteiten van de plaatselijke kantwerksters.¹

Het was een grote eer voor de dorpsgemeenschap wanneer een opdracht genoteerd werd van adellijke en/of koninklijke families.

Naar aanleiding van het huwelijk van prinses Hendrika² schreef "De huisvriend" in het nummer van 12 februari 1896 dat het bruidskleed van de prinses vervaardigd werd in Lotenhulle. Dit werd prompt tegengesproken in de regionale Denderbode³. Werd er misschien gewerkt aan het kleed in Lotenhulle, de sluier (hét pronkstuk) en de "volants" werden alleszins vervaardigd te Kerksken.

De krant berichtte als volgt :

"De sluier werd gemaakt onder het bestuur van Juffrouw Catharina Fermon op voorstel van Juffrouw Nathalie Fermon, woonachtig te Brussel.

De volants of belegsels zijn vervaardigd in het klooster te Kerkxken, onder het bestuur der Eerwaarde Zusters op voorstel van Mijnheer Sacré van Brussel. Meer dan 225 kantwerksters uit de gemaante hebben er aan gewerkt".

Als blijk van waardering voor het kunstig kantwerk bood de Gravin van Vlaanderen een feestmaal aan op 22 februari 1896 in de feestzaal van het gemeentehuis.

Om 13 uur begroette burgemeester Meganck enkele adellijke dames van het station te Haaltert en begeleidde hen naar het bevlagde Kerksken.

"In de ruime zaal van het gemeentehuis waren 260 kantwerksters verenigd waar voor hen een lekker feestmaal werd opgediend. Juffrouw Marie Meganck, de dochter des burgemeester, heeft in eene prachtige rede doen uitschijnen hoe zeer de inwoners van Kerkxken de Koninklijke Familie genegen en dankbaar zijn voor de eer hun aangedaan. Trouwens, evenals nu, bij het huwelijk van prinses Hendrika, hebben de kantwerksters van Kerkxken het bruidskleed van prinses Josefine mogen vervaardigen, wat met uitbundige toejuichingen begroet werd".

Een kantwerkster dankte namens haar colleg's de familie Fermon en bracht een heildronk uit op het voorname gezelschap.

Ook de pastoor en Gravin de Merode dankten nog, waarop het feest eindigde met "eenige Vlaamsche liederen" en enkele stukken gespeeld door de fanfare "Vrede en Eendracht".

De verslaggever besloot : "Dit genoeglijk feestje, zoo wel gelukt, zal nooit uit het geheugen der inwoners van Kerkxken gewischt worden".

Willy De Loose.

¹ Kerksken in oude prentkaarten. VTB Haaltert 1978

² Hendrika Marie Charlotte Antoinette -°Brussel 30 november 1870 en + in Sierre (Zwitserland) op 29 maart 1948.

Hendrika was prinses van België, dochter van Filips, Graaf van Vlaanderen (3de zoon van Koning Leopold I) Zij huwde in 1896 met prins Emmanuel d'Orleans, hertog van Vendôme.

³ De Denderbode, 1 maart 1896